

Leidraad schoolgebouw als stemlokaal

"Deze leidraad gaat over de inzet van schoolgebouwen als stemlokaal tijdens de Tweede Kamerverkiezing in maart 2021. Aan scholen wordt gevraagd om ook tijdens de verkiezingen in 2021 een stemlokaal beschikbaar te stellen als hun gebouw daarvoor geschikt is. Als dit niet het geval is kunnen de tips in deze leidraad scholen helpen om te kijken of er alternatieven zijn waarop dat wel kan. Het is begrijpelijk dat deze vraag in deze tijd een dilemma oplevert. Daarom kijken scholen en gemeenten samen op een constructieve manier wat er mogelijk is. Zodat Nederland in maart 2021 goed en zo veilig mogelijk kan gaan stemmen. Onze democratie is het waard."

Gemeenten organiseren verkiezingen en het onderwijs maakt kinderen wegwijs in onze samenleving. Beide zijn daarmee dragers van onze democratie. Ze werken dan ook vanouds samen bij verkiezingen. De COVID-19 crisis doet meer dan ooit een groot beroep op die samenwerking bij de aanstaande Tweede Kamerverkiezing van 17 maart 2021.

Vanwege besmettingsrisico's wil een schoolbestuur zo min mogelijk mensen in de scholen toelaten. De lijn van het kabinet is dat er gezien het hoge aantal besmettingen geen tot weinig (onderwijs)activiteiten worden toegelaten op scholen. Wanneer deze lijn zich voortzet in maart, of wanneer alleen onderwijsactiviteiten worden toegelaten op scholen, zal het protocol op dit punt niet in werking zijn als het schoolgebouw als stemlokaal wordt gebruikt. Schoolgebouwen leveren van oudsher een groot aandeel van het totaal aantal stemlokalen. Daarnaast zorgt de ligging van schoolgebouwen voor een goede spreiding. Dit is belangrijk om grote toeloop bij stembureaus te vermijden. De Tweede Kamer drong er daarom op aan dat er niet minder maar juist méer stemlokalen komen.

Er is geen generieke oplossing: de gemeenten, de gebouwen en de schoolorganisaties verschillen onderling te veel. Gemeente en school kunnen samen het gesprek aan gaan om te kijken wat de mogelijkheden zijn in een schoolgebouw. De conclusie kan dan ook zijn dat de gebruikelijke samenwerking met het inrichten van een stemlokaal op de school deze keer echt niet mogelijk is.

Oproep ministers aan schoolbesturen

In hun brief van 14 oktober vroegen de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media aan de schoolbesturen een stemlokaal beschikbaar te stellen. In reactie vroegen diverse schoolbesturen hoe dat te realiseren is en hoe die oproep zich verhoudt tot het huidige coronaprotocol vanuit de PO- en VO-Raad en de geldende richtlijnen van het RIVM. In antwoord daarop hebben het ministerie van BZK, het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), de PO-Raad en de VO-raad deze leidraad opgesteld.

Het ministerie van BZK en OCW zijn zich bewust van het vele werk dat scholen nu al verzetten om het onderwijs zo goed mogelijk vorm te blijven geven. Onze democratie verdient diezelfde volharding. Gemeenten onderzoeken zelf al diverse alternatieven buiten de scholen, die hard nodig zijn omdat bijvoorbeeld veel verpleeg- en verzorgingshuizen deze keer afvallen. Ook op rijksniveau zoeken we naar alternatieve locaties, in mobiele of andere ongebruikelijke vormen. De grote aantallen stembureaus in scholen zullen we echter zeker niet kunnen vervangen.

Globale kenmerken van stemlokalen

COVID-19 stelt nieuwe eisen aan de vertrouwde stemlokalen. Over de inrichting is advies gevraagd aan het RIVM. Op grond van dat advies en van de normale inrichtingsvoorschriften voor stemlokalen heeft het ministerie van BZK een besliskader gemaakt, waaruit hier de belangrijkste punten volgen. Een locatie is geschikt met de volgende globale kenmerken:

- Ruim genoeg om kiezers en stembureauleden op 1,5 meter afstand van elkaar te laten blijven bij het stemmen zelf ($\pm 80 \text{ m}^2$) en bij het tellen van de stemmen (+ 20 m^2 extra, totaal 100 m^2 , als dat tellen niet ergens anders gebeurt).
- Voor vrije doorstroom een aparte in- en uitgang of een gecombineerde in- en uitgang mits die ruim genoeg is om elkaar op 1,5 m te kunnen passeren, ook toegankelijk voor mindervalide mensen.
- Buiten en/of binnen voldoende ruimte voor afgebakende wachtrijen.
- Bij voorkeur op de begane grond.
- Het ventilatiesysteem voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit en de gebruiksfunctie van het gebouw of goed ventileren is mogelijk door (roosters boven) ramen op kieren

te zetten.^[1] Bij twijfels of vragen over ventilatie is het advies aan de gemeente om een onafhankelijke expert te raadplegen.

- Beschikbaar zijn:
 - Op dinsdag 16 maart (bij voorkeur vanaf 12:00 uur in de middag) voor het inrichten van het stemlokaal;
 - Op woensdag 17 maart gedurende de hele dag: vanaf 's ochtends vroeg voor de verkiezingen zelf en mogelijk tot laat in de nacht voor het tellen van de stemmen;
 - Op donderdag 18 maart in afstemming met het schoolbestuur op een voor u geschikt moment voor het afbouwen en schoonmaken.

Een volledig overzicht van het inrichtingskader is [hier online](#) terug te vinden.

Gemeenten kunnen voor de op- en afbouw op dinsdag en de donderdag maatwerk bespreken met de school.

Verder is de gemeenten gevraagd enkele stembureaus eerder te openen op maandag 15 en dinsdag 16 maart, om de verkiezing deels te spreiden over drie dagen. Wanneer een schoolgebouw zich daarvoor leent, bijvoorbeeld met een vrijstaand gymlokaal, dan is die optie wellicht ook bespreekbaar.

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de organisatie van de verkiezingen. Zij regelen de inrichting, schoonmaak en hygiëne van de stemlokalen en in overleg met de gebouwbeheerder de looproutes daarheen. Schoolbesturen beslissen welke van hun gebouwen beschikbaar zijn als stemlokaal, eventueel na praktische aanpassingen. De lijn van het kabinet is dat er gezien het hoge aantal besmettingen geen tot weinig (onderwijs)activiteiten worden toegelaten op scholen. Wanneer deze lijn zich voortzet in maart, of wanneer alleen onderwijsactiviteiten worden toegelaten op scholen, zal het protocol op dit punt niet in werking zijn als het schoolgebouw als stemlokaal wordt gebruikt.

Hygiëne-maatregelen in en om het stemlokaal

De minister van BZK heeft maatregelen aangekondigd waarmee de verkiezingen voor zowel kiezers als stembureauleden op een veilige manier kunnen worden georganiseerd.¹ Dat betreft verschillende hygiëne en afstandsmaatregelen die moeten worden genomen in verband met covid-19. Voor de kiezers geldt dat er geen regels mogen gelden in een gebouw waar een stemlokaal is gevestigd, die kiezers meer beperkingen opleggen dan die volgen uit wetregelgeving. Dat betekent bijvoorbeeld dat kiezers de toegang tot het gebouw niet mag worden geweigerd als zij voorschriften negeren over hygiëne en/of persoonlijke beschermingsmiddelen, zolang die niet zijn vastgelegd bij wet of regelgeving. De kiezers zal gevraagd worden bij gezondheidsklachten thuis te blijven. Ook zullen zij worden geattendeerd op het dragen van een mondkapje.

Voor het onderwijspersoneel en leerlingen van het schoolgebouw zijn maatregelen nodig om hun veiligheid te garanderen. De looproutes van de kiezers mogen bijvoorbeeld niet samengaan met die van andere gebruikers. De gemeente is verantwoordelijk voor de schoonmaak en de eventuele kosten daarvan. De op-/afbouw van het stemlokaal moet zo min mogelijk hinder veroorzaken, dat kan bijvoorbeeld gebeuren buiten de schooltijden. Schoolbesturen en gemeenten kunnen in overleg bepalen wat hiervoor het meest geschikte moment is.

De situatie in het primair en voortgezet onderwijs verschilt van elkaar. Daarom is er in deze leidraad ook een onderscheid gemaakt in de mogelijke oplossingsrichtingen daarvoor.

[1] Daarbij gaat het dus niet om periodiek openen van ramen en deuren (dit is luchten, niet ventileren). Bij twijfel of het aanwezige ventilatiesysteem voldoet aan het Bouwbesluit en de gebruiksfunctie, kan de gemeente advies inwinnen.

¹ Brief van minister van BZK aan de Tweede Kamer, 1 september:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/09/01/kamerbrief-verkiezingen-met-inachtneming-van-covid-19>

Brief van minister van BZK aan de Tweede Kamer, 30 oktober:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/30/kamerbrief-aanvullende-maatregelen-voor-de-tweede-kamerverkiezing-in-verband-met-covid-19>

Kansen voor oplossingen voor het primair onderwijs

Onze gemeenschappelijke vraag: hoe kan een school ondanks COVID-19 dienen als stemlokaal?

Om de afstand tussen de kiezers en de gewone gebruikers te borgen kan voor oplossingen gedacht worden aan de volgende richtingen. Deze oplossingen zijn afgestemd met de PO-Raad.

Omtrent het gebouw:

1. Kan een onderdeel van het schoolgebouw dienen als stemlokaal, dat meer los staat van de overige ruimten? Denk aan een gymzaal, aula, of lokalen in een eventueel noodgebouw of uitbouw? Daarmee kunt u de bezoekersstromen scheiden. Op de dag van de stemming vindt dan geen onderwijs plaats in deze ruimtes.
2. Kan de gemeente een tijdelijke aanpassing of uitbreiding van het gebouw mogelijk maken zoals een tent-aanbouw, zonder hinder voor onderwijspersoneel en leerlingen?

Omtrent het onderwijs

3. Kan de school op 17 maart 2021 op een alternatieve manier het onderwijs verzorgen? Zo kan een (deel van) het schoolgebouw beschikbaar komen als stemlokaal. In het besef dat deze varianten extra werk vragen van de scholen kan gedacht worden aan het organiseren van een dag lessen elders of op afstand voor een of enkele klassen. Dit is vanzelfsprekend ook afhankelijk van de maatregelen die op dat moment gelden voor het onderwijs.
4. Kan een deel van de leerlingen een dag les op afstand volgen, bijvoorbeeld uit de bovenbouw? Zo kan het leeggekomen deel van het gebouw dienen als stemlokaal. Ook dit is afhankelijk van de maatregelen die in maart gelden voor het onderwijs.
5. Kan, in overleg met de medezeggenschapsraad, een reeds geplande studiedag worden verplaatst naar woensdag 17 maart 2021? Hierdoor zullen minder gebruikers in het gebouw aanwezig zijn waardoor de stromen beter te scheiden zijn. Wanneer het gaat om een verplaatste studiedag betreft dit geen extra uitval van onderwijs.
6. Of als opties 1-4 niet genoeg ruimte bieden: valt, in overleg met de medezeggenschapsraad, een extra studiedag in te lassen?

Bij denkrichtingen 3 tot en met 6 speelt in de afweging mee dat sommige schoolgaande kinderen die dag wel opgevangen moeten kunnen worden, zoals kinderen uit kwetsbare situaties of kinderen met ouders met een cruciaal beroep.

Omtrent het schoolgebouw:

7. Kan het schoolgebouw wel beschikbaar komen op een aangepast tijdstip? Als een school bijvoorbeeld na 12:00 uur geen les meer zou geven, zou die voor de stemming beschikbaar kunnen zijn van 13:00-21:00 uur. Dan kan daar een bijzonder stembureau worden gevestigd. Een dergelijk stembureau moet volgens de Kieswet minimaal 8 uur aaneengesloten open zijn. Dus is 13:00 uur het laatst mogelijke tijdstip is om zo'n stembureau te openen, omdat het stemmen loopt tot uiterlijk 21:00. Ook hier geldt dat bij het op- en afbouwen van het stemlokaal maatwerkoplossingen kunnen worden gezocht. (Deze oplossingsrichting kan niet op grote schaal worden gebruikt, want dan verliezen stembureaus teveel capaciteit. De gemeente beziet of het voor de spreiding van drukte toch wenselijk is om sommige stembureaus enkel 's middags open te stellen.)

Kansen voor oplossingen in het voortgezet onderwijs

Van oudsher wordt er minder gebruik gemaakt van schoolgebouwen in het voortgezet onderwijs. Gezien de huidige situatie en de behoefte aan een groter aantal stemlokalen zouden we vo-scholen willen vragen om zich ook beschikbaar te stellen als stemlocatie. Mocht dat niet lukken met inachtneming van de beschreven globale kenmerken willen we schoolbesturen oproepen om het beschikbaar stellen van een stemlokaal alsnog mogelijk is door middel van de volgende oplossingen:

1. Kan een onderdeel van het schoolgebouw dienen als stemlokaal, dat meer los staat van de overige ruimten? Denk aan een gymzaal, aula, of lokalen in een eventueel noodgebouw of uitbouw? Daarmee kunt u de bezoekersstromen scheiden. Op de dag van de stemming vindt dan geen onderwijs plaats in deze ruimtes.

2. Kan de gemeente een tijdelijke aanpassing of uitbreiding van het gebouw mogelijk maken zoals een tent-aanbouw, zonder hinder voor onderwijspersoneel en leerlingen?

Tot slot

Als een gemeente met een schoolbestuur uit zowel het PO als het VO, tot een andere oplossing komt, dan moedigen we dat van harte aan en dan horen we het voor de kennisdeling richting andere gemeenten en schoolbesturen graag. Vragen en reacties over de organisatie van de Tweede Kamerverkiezing 2021 zijn welkom bij het ondersteuningsteam stemlokalen van het ministerie van BZK, per e-mail naar teamstemlokalen@ictu.nl. Voor vragen over de aanpak van uw gemeente kunt u uiteraard terecht bij uw eigen gemeente.

Graag danken we u alvast hartelijk voor uw bereidheid om samen met uw gemeente in gesprek te gaan om te komen tot goede en creatieve oplossingen voor de inzet van uw schoolgebouwen als stemlokaal. We hopen dat we op jullie inzet kunnen rekenen.